

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2026-2-11>

Т. М. Кравець, С. В. Жук, Р. В. Бондар

*Національна академія Сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5398-7441> – Т. М. Кравець

<https://orcid.org/0009-0004-3641-6662> – С. В. Жук

<https://orcid.org/0000-0001-5871-3845> – Р. В. Бондар

taras-kravets@ukr.net

МОДЕЛЬ ВІЙСЬКОВОГО СТАЖУВАННЯ КУРСАНТІВ-АРТИЛЕРИСТІВ У СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ: СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД

Анотація. Метою статті є теоретичне та методичне обґрунтування поетапної компетентнісно орієнтованої моделі бойового стажування курсантів-артилеристів як механізму формування професійної готовності командира артилерійського взводу в умовах сучасної війни. У дослідженні бойове стажування розглянуто не як формальний етап практичної підготовки, а як системно організований процес інтеграції функціональних, психологічних і рефлексивних компетентностей, що забезпечують здатність офіцера тактичного рівня ефективно діяти в умовах бойового навантаження, інформаційної невизначеності та динамічної зміни обстановки. Проаналізовано сучасні підходи до компетентнісної підготовки військових фахівців, положення нормативних документів і програм стажування, а також узагальнено практичний досвід організації бойового стажування в підрозділах артилерії. На основі системно-структурного аналізу розроблено поетапну модель стажування, що включає підготовчо-орієнтовану, адаптаційну, функціонально-операційну, аналітично-рефлексивну та підсумково-оцінювальну фази. Показано взаємозв'язок фаз стажування з формуванням провідних професійних компетентностей та їх накопиченням у цілісну систему готовності. Запропоновано інтегральну модель готовності курсанта-артилериста, яка ґрунтується на поєднанні функціонального, психологічного та рефлексивного елементів. Наукова значущість статті полягає у розробленні системної моделі бойового стажування як педагогічного інструмента формування професійної готовності офіцерів артилерії в умовах сучасних бойових дій. Практичне значення роботи полягає у можливості використання запропонованої моделі для вдосконалення програм військового стажування, підвищення ефективності підготовки майбутніх командирів артилерійських підрозділів та адаптації національної системи військової освіти до актуальних вимог Збройних сил України.

Ключові слова: бойове стажування, професійна готовність, компетентнісний підхід, підготовка офіцерів тактичного рівня, артилерійський взвод, система оцінювання.

Т. М. Kravets, S. V. Zhuk, R. V. Bondar

Hetman Petro Sahaidachny National Army Academy, Lviv, Ukraine

MODEL OF COMBAT INTERNSHIP FOR ARTILLERY CADETS IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL READINESS FORMATION: A STRUCTURAL-FUNCTIONAL APPROACH

Abstract. The purpose of this article is to provide a theoretical and methodological substantiation of a phased, competency-based model of combat internship for artillery cadets as a mechanism for forming the professional readiness of an artillery platoon commander under the conditions of modern warfare. In this study, combat internship is considered not as a formal stage of practical training, but as a systematically organized process of integrating functional, psychological, and reflective competencies that ensure the ability of a tactical-

level officer to act effectively under combat stress, information uncertainty, and rapidly changing operational conditions. The article analyzes contemporary approaches to competency-based military training, provisions of regulatory documents and internship programs, and summarizes practical experience in organizing combat internships within artillery units. Based on a systemic and structural analysis, a phased internship model has been developed, including preparatory-orientation, adaptation, functional-operational, analytical-reflective, and final-evaluation phases. The interconnection between the phases of internship and the formation of leading professional competencies, as well as their accumulation into an integral system of readiness, is demonstrated. An integral model of artillery cadet readiness is proposed, based on the combination of functional, psychological, and reflective components and emphasizing the central role of the assessment system as an integration mechanism aligning performance outcomes with the professional standard requirements of a tactical-level officer. The feasibility of phased structuring, identification of control points, and the use of formalized assessment tools to ensure objectivity and reproducibility of internship outcomes is substantiated. The scientific significance of the article lies in the development of a systemic model of combat internship as a pedagogical instrument for forming the professional readiness of artillery officers under modern combat conditions. The practical value of the study consists in the possibility of applying the proposed model to improve military internship programs, enhance the effectiveness of training future commanders of artillery units, and adapt the national military education system to the current requirements of the Armed Forces of Ukraine.

Key words: combat internship, professional readiness, competency-based approach, training of tactical-level officers, artillery platoon, assessment system.

Постановка проблеми. У сучасних умовах повномасштабної війни та трансформації системи військової освіти України, високої інтенсивності вогневого протистояння, широкого застосування безпілотних систем і цифрових засобів управління особливої актуальності набуває проблема формування професійної готовності офіцерів тактичного рівня. Ефективність діяльності артилерійських підрозділів значною мірою залежить від здатності командира взводу своєчасно приймати обґрунтовані рішення, організовувати управління вогнем, забезпечувати взаємодію та підтримувати (психологічну і фізичну (емоційну)) стійкість особового складу в умовах бойового навантаження та інформаційної невизначеності.

Традиційна організація бойового стажування курсантів-артилеристів у багатьох випадках розглядається як завершальний етап практичної підготовки без достатньої структуризації його змісту, чіткої компетентнісної спрямованості та системи об'єктивного оцінювання результатів. Такий підхід не завжди забезпечує узгодженість між освітньо-професійною програмою та реальними вимогами бойової діяльності, що ускладнює формування цілісної професійної готовності майбутнього офіцера.

Наявна практика стажування часто характеризується фрагментарністю визначення завдань, домінуванням ситуативного наставництва та відсутністю інтегрованої моделі, яка б поєднувала організаційний процес, компетентнісний зміст і вимірювані результати підготовки. У результаті рівень сформованості управлінських, тактико-вогневих, психологічних і рефлексивних компетентностей визначається переважно експертно,

без достатнього методичного обґрунтування та уніфікованих критеріїв оцінювання.

Водночас міжнародний досвід підготовки офіцерів тактичного рівня, зокрема в збройних силах держав – членів НАТО, свідчить про доцільність компетентнісно орієнтованого підходу до організації стажування, який передбачає поетапну структуризацію діяльності, визначення контрольних точок і застосування систем оцінювання як інструмента управління професійним розвитком військовослужбовців. У таких моделях стажування розглядається не лише як практична апробація знань, а й як системний механізм інтеграції професійних компетентностей у цілісну бойову готовність.

Недостатня теоретична та методична розробленість компетентнісно орієнтованої моделі бойового стажування курсантів-артилеристів в умовах сучасної війни зумовлює необхідність її наукового обґрунтування. Отже, стаття спрямована на розроблення та концептуалізацію поетапної моделі бойового стажування, визначення взаємозв'язку фаз стажування з формуванням професійних компетентностей та обґрунтування системи оцінювання як інтеграційного механізму формування готовності майбутнього командира артилерійського взводу до виконання бойових завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних нормативних і науково-методичних джерел свідчить про посилення уваги до трансформації системи підготовки військових кадрів в умовах сучасної війни, зокрема щодо переходу від знаннєвої моделі освіти до компетентнісно орієнтованої підготовки офіцерів тактичного рівня. У законодавстві України формування професій-

них компетентностей визначено як ключову мету освітнього процесу [1; 2], а у сфері національної безпеки підкреслено необхідність підготовки військових фахівців, здатних діяти в умовах реальних загроз і бойового навантаження [3].

Нормативні документи Кабінету Міністрів України та Міністерства оборони України визначають загальні вимоги до організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах, акцентуючи увагу на практичній спрямованості підготовки, інтеграції теоретичних знань із реальними завданнями служби та наближенні навчання до умов бойової діяльності [4; 5]. У Доктрині підготовки сил оборони України наголошується на необхідності системного підходу до навчання, поетапного нарощування складності завдань та формування автономності командирів у прийнятті рішень [6]. Освітньо-професійні програми підготовки офіцерів тактичного рівня передбачають розвиток управлінських, тактико-вогневих і лідерських компетентностей [7].

Міжнародний досвід підтверджує доцільність компетентнісного підходу до організації військової підготовки. НАТО у сфері освіти, навчання та оцінювання визначає підготовку як безперервний процес, що поєднує індивідуальне навчання, тренування та оцінювання відповідно до встановлених стандартів [8]. У директиві NATO Allied Command Transformation з освіти та індивідуальної підготовки детально розкрито вимоги до структуризації навчальних результатів, системи контролю та механізмів зворотного зв'язку, що забезпечують формування бойової спроможності військовослужбовців [9].

Подібні підходи реалізовані у Збройних силах США. Доктринальний документ ADP 7-0 визначає підготовку як процес розвитку бойових спроможностей через реалістичне тренування та оцінювання результатів [10], а у польовому статуті FM 7-0 Training розкрито принципи поетапного ускладнення завдань і роль командирів у забезпеченні ефективності підготовки [11]. Британська система Defence Systems Approach to Training ґрунтується на циклічній моделі «аналіз – проектування – реалізація – оцінювання», що забезпечує системність і відтворюваність процесу підготовки [12].

Отже, аналіз джерел [1–12] свідчить про наявність нормативного та концептуального підґрунтя для компетентнісно орієнтованої організації підготовки офіцерів як в Україні, так і в країнах – членах НАТО. Водночас у більшості документів бойове стажування розглядається як складова частина практичної підготовки без достатньої деталізації його внутрішньої структури, взаємозв'язку

фаз із формуванням конкретних компетентностей та інтеграції системи оцінювання у цілісну модель професійної готовності.

Метою статті є теоретичне та методичне обґрунтування поетапної компетентнісно орієнтованої моделі бойового стажування курсантів-артилеристів як інструмента формування інтегральної професійної готовності командира артилерійського взводу у системі військової освіти України. У межах дослідження передбачається визначення структурно-логічної побудови бойового стажування, встановлення взаємозв'язку його фаз із формуванням функціональних, психологічних і рефлексивних компетентностей, а також обґрунтування ролі системи оцінювання як інтеграційного механізму забезпечення цілісності професійної підготовки.

Реалізація поставленої мети спрямована на формування системного педагогічного підходу до організації бойового стажування у військових закладах вищої освіти з урахуванням практичної та бойової спрямованості підготовки, набутого досвіду сучасної війни, вимог Збройних сил України та принципів компетентнісної підготовки, що застосовуються у збройних силах держав – членів НАТО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бойове стажування розглядається як інтегрований компонент професійної підготовки тактичного рівня, що забезпечує перехід від формального засвоєння теоретичних знань і тренажерної підготовки до безпосереднього виконання посадових обов'язків у складі штатного бойового підрозділу. Навчальна програма стажування (30 діб (4 тижні), 180 годин) визначає стажування саме як частину освітньо-професійної програми «Управління діями підрозділів артилерії» та обґрунтовує його як засіб формування практичних компетентностей, необхідних для виконання функцій командира взводу в умовах бойових дій.

У методологічному вимірі бойове стажування виконує подвійні функції: перевірно-корекційну – верифікація рівня сформованих професійних компетентностей (тактичних, технічних, організаційних) та розвивальну – інтенсифікація навчання через виконання реальних завдань під наставництвом штатних посадових осіб. Такий підхід узгоджується з принципами компетентнісної освіти та вимогами Професійного стандарту офіцера тактичного рівня, закладеними в програмі стажування.

У запропонованій моделі бойового стажування курсантів-артилеристів процес формування готовності до виконання бойових завдань розглядається як структуровано-етапна система,

у межах якої організація діяльності курсанта безпосередньо пов'язана з розвитком ключових компонентів професійної спроможності майбутнього командира артилерійського взводу. Модель поєднує процесуальний вимір (послідовність фаз стажування) та результативний вимір (елементи сформованої готовності), що дає змогу простежити причинно-наслідковий зв'язок між змістом практичної діяльності та якісними змінами у професійному становленні офіцера (рис. 1).

Поетапна модель стажування охоплює п'ять взаємопов'язаних фаз. **Підготовчо-орієнтована фаза** забезпечує нормативну, організаційну та мотиваційну готовність курсанта до виконання функціональних обов'язків у складі бойового підрозділу. На цьому етапі здійснюється інструктаж з безпеки, ознайомлення зі структурою частини, матеріально-технічною базою, посадовими обов'язками та планом бойової підготовки, а також формується індивідуальний план стажування. Таким чином, закладається основа дисципліни, відповідальності та усвідомлення власної ролі в системі управління підрозділом.

Адаптаційна фаза передбачає поступове включення курсанта в реальний ритм діяльності підрозділу. Він бере участь у чергуваннях, спостерігає за роботою командирів, виконує окремі завдання під контролем наставника. Цей етап спрямований на професійну та психологічну адаптацію до умов бойової служби, формування початкової впевненості у власних діях, засвоєння процедур та внутрішніх стандартів підрозділу. Саме тут відбувається первинне формування психологічної стійкості та командної взаємодії.

Функціонально-операційна фаза є центральною і найбільш тривалою. Вона пов'язана з безпосереднім виконанням обов'язків за посадою: організацією експлуатації та технічного обслуговування озброєння і військової техніки, участю в розрахунках для стрільби, плануванні вогневих завдань, управлінні особовим складом, проведенні занять із підлеглими. У підрозділах, що залучені до бойових дій, курсант може брати участь у підготовці вогневих позицій, роботі на командному пункті, організації взаємодії з розвідкою та фіксації досвіду дій під вогневим впливом противника (у межах визначених обмежень). Ця фаза забезпечує формування практичних професійних умінь і управлінських компетентностей, які становлять основу функціональної готовності командира взводу.

Аналітично-рефлексивна фаза спрямована на осмислення набутого досвіду. Курсант аналізує прийняті рішення, бере участь у процедурах After Action Review, веде журнал стажування, здійснює

самооцінку та визначає типові помилки. У межах цієї фази практичний досвід трансформується у стійкі професійні знання, формується здатність до критичного аналізу власних дій та планування подальшого професійного розвитку.

Підсумково-оцінювальна фаза завершує цикл стажування. Вона передбачає складання підсумкового звіту, отримання формалізованого відгуку керівника стажування та визначення рівня сформованості професійних компетентностей. На цьому етапі відбувається інтеграція результатів, узагальнення досвіду та формування індивідуального плану подальшого вдосконалення.

Результатом проходження всіх фаз є формування трьох взаємопов'язаних елементів професійної готовності.

Функціональний компонент охоплює професійні дії, здатність до управління підрозділом, організації вогню та підтримання бойової готовності озброєння і техніки.

Психологічний компонент включає стійкість до стресових чинників, відповідальність за прийняті рішення, здатність діяти в умовах невизначеності та під тиском противника, а також лідерські якості.

Рефлексивний компонент передбачає здатність до аналізу власних управлінських рішень, самооцінки та безперервного професійного розвитку.

Таким чином, модель демонструє системний характер бойового стажування: послідовність організаційних фаз створює умови для комплексного формування функціонального, психологічного та рефлексивного складників, які в сукупності визначають рівень готовності майбутнього командира артилерійського взводу до виконання бойових завдань у сучасних умовах війни.

З огляду на визначені теоретичні засади та структурно-функціональну модель формування готовності, постає необхідність конкретизації механізму її практичної реалізації в умовах бойового підрозділу.

Запропонована поетапна компетентнісно орієнтована модель бойового стажування курсантів-артилеристів відображає логіку послідовного формування професійної готовності майбутнього командира взводу через п'ять взаємопов'язаних фаз, кожна з яких має чітко визначені мету, завдання, дії курсанта, роль керівника, документальне забезпечення, контрольні точки та очікуваний результат (рис. 2).

Така модель має чітку логіку нарощування складності та автономності діяльності курсанта – від нормативної адаптації до самостійного виконання бойових функцій і рефлексивного узагаль-

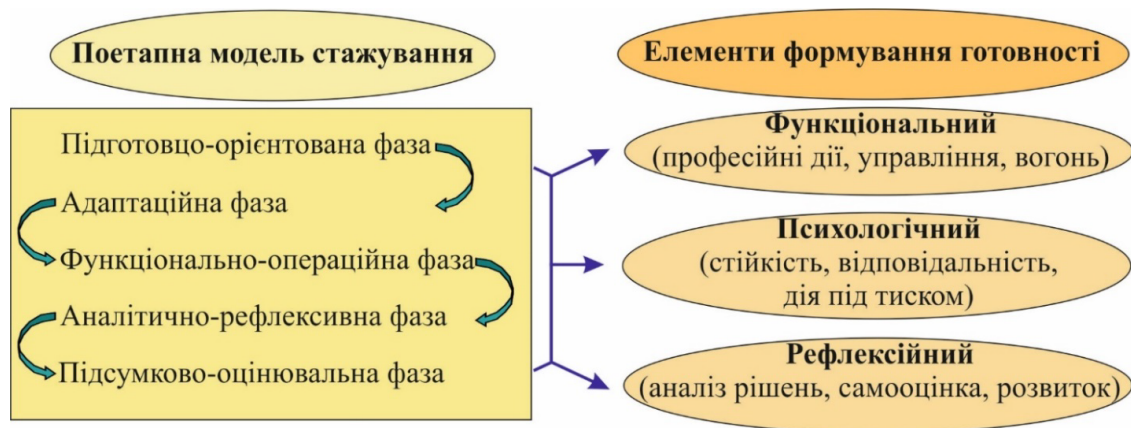

Рис. 1. Модель бойового стажування курсантів-артилеристів у процесі формування готовності до виконання бойових завдань

нення досвіду. Її компетентнісна спрямованість забезпечується інтеграцією функціональних, психологічних і рефлексивних складників, а наявність визначених контрольних точок і продуктів діяльності робить процес стажування вимірюваним та відтворюваним. У сукупності це дає змогу розглядати бойове стажування не як формальний етап навчання, а як системний механізм формування професійної готовності офіцера тактичного рівня в умовах сучасної війни.

Запропонована поетапна модель бойового стажування дає змогу структуровано організувати діяльність курсанта в умовах бойового підрозділу. Водночас для наукового обґрунтування ефективності такої моделі необхідно показати не лише послідовність фаз, а й їхній компетентнісний зміст. Саме тому наступним кроком є аналіз взаємозв'язку між фазами стажування та формуванням професійних компетентностей майбутнього командира артилерійського взводу. Такий взаємозв'язок відображено на відповідній схемі, яка демонструє, які саме провідні компетентності формуються на кожному етапі та яким чином вони інтегруються у цілісну професійну готовність (рис. 3).

Схема відображає взаємозв'язок фаз бойового стажування та професійних компетентностей, що формуються у процесі їх проходження. Її логіка базується на двох ключових положеннях: по-перше, кожна фаза стажування має провідну компетентнісну спрямованість; по-друге, сформовані компетентності не існують ізольовано, а накопичуються та інтегруються, утворюючи інтегральну готовність до виконання бойових завдань.

Фаза I пов'язана насамперед із формуванням організаційно-управлінської компетентності. На цьому етапі курсант засвоює нормативні вимоги, структуру підрозділу, алгоритми прийняття та

передачі рішень, правила службової документації. Відбувається первинне включення в систему управління підрозділом, формування дисциплінованості, відповідальності та розуміння управлінської вертикалі. Саме ця компетентність створює основу для подальшого виконання функціональних завдань.

Фаза II спрямована на розвиток комунікативної та взаємодійної компетентності. Курсант інтегрується в колектив, налагоджує взаємодію з особовим складом, наставником, суміжними підрозділами. Формуються навички службової комунікації, координації дій, дотримання субординації та підтримання морально-психологічного клімату. Ця компетентність забезпечує ефективність управлінських рішень у практичній діяльності.

Фаза III має провідний тактико-вогневий характер. На цьому етапі відбувається інтенсивне формування професійно-операційної компетентності: здатності організовувати вогневе ураження, здійснювати розрахунки для стрільби, управляти підрозділом у процесі виконання бойових завдань, забезпечувати взаємодію з розвідкою та технічну готовність озброєння. Саме ця фаза формує ядро функціональної спроможності командира-артилериста.

Фаза IV орієнтована на розвиток рефлексивної компетентності. Курсант аналізує власні рішення, оцінює допущені помилки, визначає причинно-наслідкові зв'язки між діями та результатами. Формується здатність до критичного мислення, самокорекції та професійного саморозвитку. Рефлексія виступає механізмом узагальнення бойового досвіду та перетворення його на стійкі професійні алгоритми.

Фаза V має оцінний характер і спрямована на інтеграцію сформованих компетентностей у цілісну систему готовності. Тут здійсню-

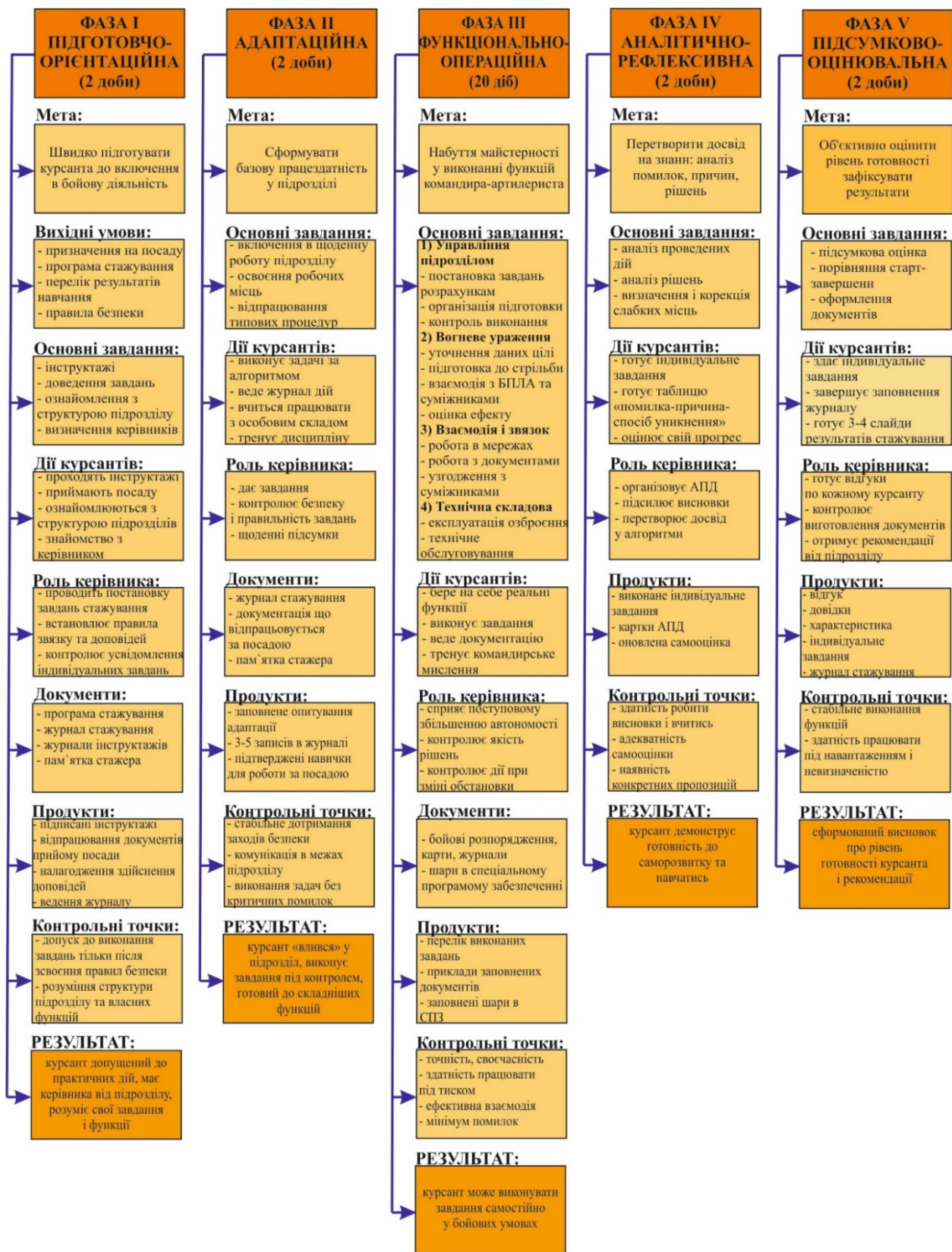

Рис. 2. Поетапна компетентнісно орієнтована модель військового стажування курсантів-артилеристів

ється підсумкове оцінювання, співвіднесення досягнутих результатів із вимогами професійного стандарту, визначення рівня автономності курсанта. Оцінка компетентності дає змогу не лише зафіксувати рівень підготовки, а й окрес-

лити напрями подальшого професійного зростання.

Схема демонструє, що кожна наступна фаза не замінює попередню, а спирається на неї, розширюючи та поглиблюючи спектр сформованих ком-

петентностей. У результаті відбувається їх накопичення та інтеграція, що забезпечує перехід від окремих професійних умінь до системної готовності до виконання бойових завдань у складних та динамічних умовах сучасної війни.

Таким чином, модель підтверджує, що бойове стажування є не лише послідовністю організаційних заходів, а цілісним компетентнісним процесом, у межах якого формується багатовимірна професійна спроможність майбутнього офіцера тактичного рівня.

Послідовний аналіз фаз бойового стажування та їх компетентнісної спрямованості дає змогу перейти від процесуального опису до узагальненої системної інтерпретації результату підготовки. Якщо попередні схеми відображали механізм формування окремих компетентностей, то наступна модель синтезує їх у цілісну систему професійної готовності. Такий підхід дає змогу розглядати підготовку курсанта-артилериста не як суму окремих умінь, а як інтегровану багатовимірну структуру, що забезпечує ефективність дій у сучасній бойовій обстановці.

Інтегральна модель готовності курсанта-артилериста до виконання бойових завдань відображає системний характер професійної спроможності майбутнього командира взводу та ґрунтується на взаємодії трьох ключових елементів: функціонального, психологічного та рефлексивного. У центрі моделі розміщено систему оцінювання, яка виконує роль інтеграційного механізму та забезпечує узгодження всіх компонентів у єдину структуру професійної готовності.

Функціональний елемент охоплює здатність планувати та коригувати вогонь, управляти підрозділом, організовувати взаємодію та зв'язок, забезпечувати виконання бойових завдань відповідно до вимог нормативних документів. Він відображає операційну спроможність командира, його професійні знання, навички та алгоритми дій у межах тактико-вогневої діяльності. Саме цей компонент визначає технічну й організаційну ефективність підрозділу.

Психологічний елемент пов'язаний зі стійкістю до бойового навантаження, відповідальністю за прийняті рішення та здатністю діяти в умовах невизначеності. Він характеризує внутрішню готовність офіцера функціонувати під тиском часу, ризику та інформаційної нестабільності. Психологічний складник забезпечує стабільність управлінських рішень і збереження керованості підрозділу в кризових ситуаціях.

Рефлексивний елемент відображає здатність до самооцінки власних дій, аналізу прийнятих рішень і помилок, а також орієнтацію на безперервний професійний розвиток. Він формує основу для адаптації до змін бойової обстановки, удосконалення індивідуальних алгоритмів дій та підвищення професійної майстерності. Саме рефлексія перетворює практичний досвід на стійкі знання та сприяє довгостроковому зростанню компетентності.

Центральним елементом моделі виступає система оцінювання, яка не лише фіксує рівень сформованості кожного складника, а й забезпечує їх інтеграцію у єдину структуру готовності. Через

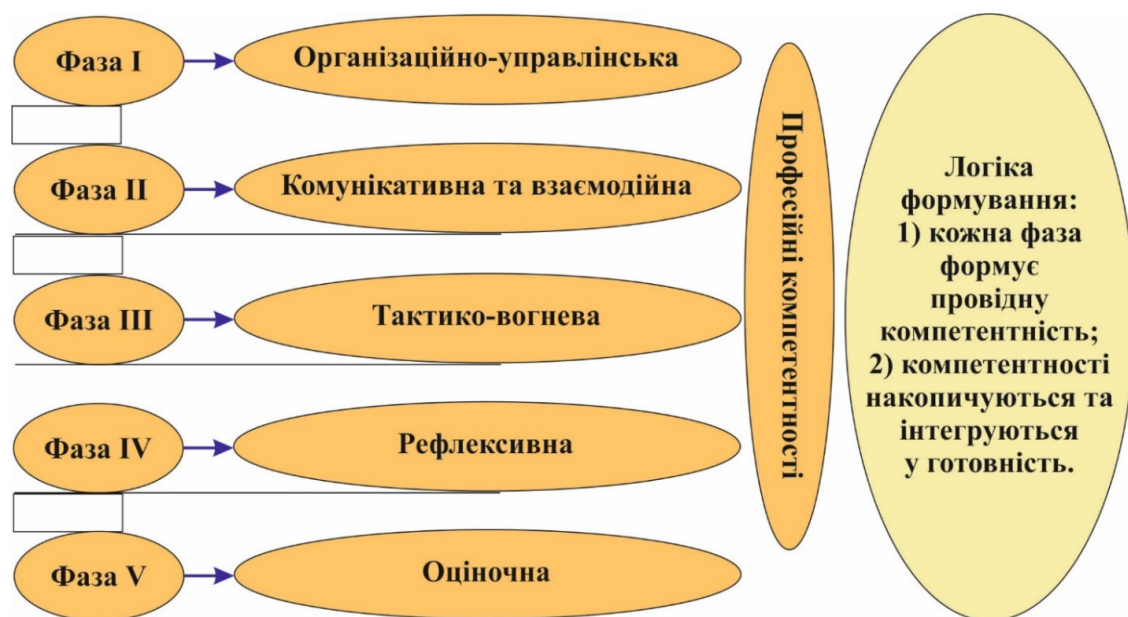

Рис. 3. Взаємозв'язок фаз військового стажування та професійних компетентностей

систему оцінювання здійснюється узгодження результатів діяльності з вимогами професійного стандарту, виявлення сильних і слабких боків підготовки, визначення індивідуальної траєкторії розвитку курсанта. Таким чином, оцінювання виступає не лише контрольним інструментом, а й регулятором професійного зростання.

Модель має концентричну структуру, що символізує взаємозалежність складників: жоден елемент не функціонує ізольовано. Функціональна спроможність без психологічної стійкості втрачає ефективність, а відсутність рефлексивного компонента обмежує професійний розвиток. Лише їх поєднання забезпечує сформовану систему готовності до виконання бойових завдань.

Отже, інтегральна модель демонструє, що професійна готовність курсанта-артилериста є результатом синтезу операційної майстерності, психологічної стабільності та здатності до саморозвитку, об'єднаних через системне оцінювання. Такий підхід дає змогу розглядати бойове стажування як механізм формування цілісної, багатовимірної професійної спроможності офіцера тактичного рівня в умовах сучасної війни.

Представлена система схем відображає цілісну, багаторівневу модель бойового стажування курсантів-артилеристів, у якій процес, зміст і результат підготовки інтегровані у єдину логічну структуру. Перша група схем демонструє поетапний характер стажування, що забезпечує поступове

нарощування автономності та складності діяльності курсанта, – від нормативної адаптації до самостійного виконання бойових функцій. Наступна схема конкретизує компетентнісний вимір цього процесу, показуючи, що кожна фаза формує провідну професійну компетентність, яка не заміщується наступною, а накопичується та інтегрується в загальну систему готовності.

Інтегральна модель узагальнює отримані результати та підтверджує, що готовність курсанта-артилериста до виконання бойових завдань має трикомпонентну структуру: функціональну, психологічну та рефлексивну, які взаємодіють у межах єдиної системи оцінювання. Саме система оцінювання виступає інтеграційним механізмом, що забезпечує узгодження процесу підготовки з вимогами бойової діяльності та професійного стандарту офіцера тактичного рівня.

Таким чином, сукупність розроблених схем дає змогу розглядати бойове стажування не як формальний етап освітнього процесу, а як системно організований, компетентнісно орієнтований механізм формування професійної готовності майбутнього командира артилерійського взводу в умовах сучасної війни.

Висновки. Проведене дослідження бойового стажування курсантів-артилеристів у системі підготовки офіцерів тактичного рівня засвідчило, що традиційні підходи до організації стажування, які розглядають його переважно як формальний етап

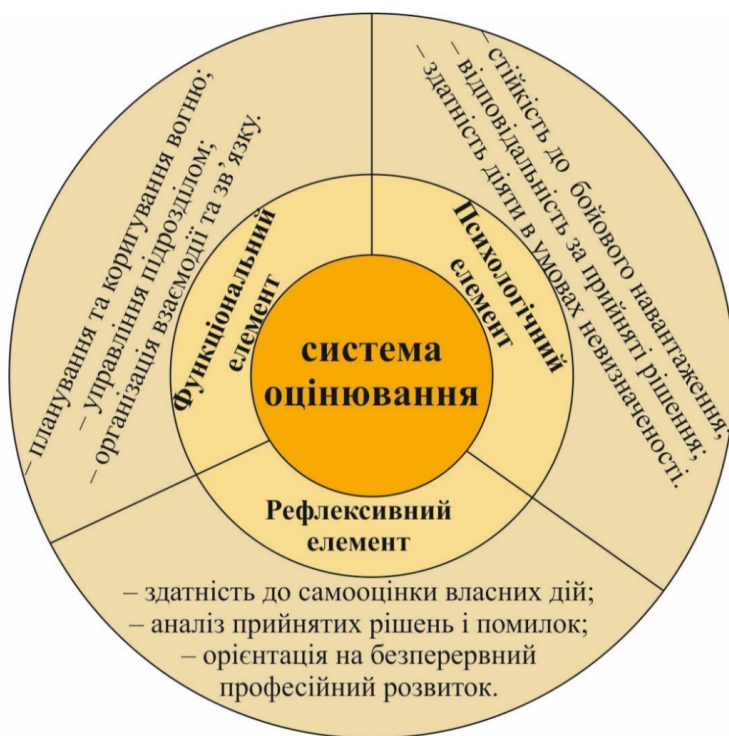

Рис. 4. Інтегральна модель готовності курсанта-артилериста до виконання бойових завдань

практичної підготовки без чіткої компетентнісної структуризації та системи вимірювання результатів, не повною мірою відповідають сучасним вимогам ведення бойових дій. В умовах динамічної зміни тактичної обстановки, високої інтенсивності вогневого впливу та інформаційної невідомості підготовка командира артилерійського взводу потребує інтегрованого, поетапно організованого та оцінюваного механізму формування професійної готовності.

Розроблена поетапна компетентнісно орієнтована модель бойового стажування дає змогу системно поєднати організаційно-управлінські, тактико-вогневі, комунікативні та рефлексивні аспекти діяльності курсанта у складі бойового підрозділу. Запропонована структура фаз – від підготовчо-орієнтованої до підсумково-оцінювальної – забезпечує поступове нарощування автономності, складності завдань і рівня відповідальності, що створює умови для формування стійких професійних алгоритмів дій у бойовій обстановці.

Інтегральна модель готовності курсанта-артилериста підтверджує, що професійна спроможність командира взводу має багатовимірну структуру та формується через взаємодію трьох ключових елементів: функціонального, психологічного та рефлексивного. Функціональний складник визначає здатність організовувати та здійснювати управління вогнем і підрозділом; психологічний – забезпечує стійкість до бойового навантаження та прийняття рішень в умовах ризику; рефлексивний – створює передумови для професійного саморозвитку та вдосконалення управлінських дій. Центральна роль системи оцінювання як інтеграційного механізму дає змогу узгодити результати діяльності курсанта з вимогами професійного стандарту та забезпечити об'єктивність визначення рівня його готовності.

Установлено, що компетентнісно структурована організація бойового стажування має значний навчально-методичний потенціал. Її впровадження дає змогу підвищити керованість процесу підготовки, забезпечити прозорість критеріїв оцінювання, інтегрувати практичну діяльність із рефлексивним аналізом і створити умови для формування стійкої професійної ідентичності майбутнього офіцера. Водночас ефективність моделі значною мірою залежить від якості наставництва, узгодженості дій військової частини та закладу вищої військової освіти, а також від наявності уніфікованих інструментів фіксації й аналізу результатів стажування.

Перспективними напрямками є розроблення стандартизованих інструментів оцінювання інтегральної готовності, удосконалення цифрових

форм журналів стажування, інтеграція системи оцінювання з інформаційно-аналітичними платформами управління бойовою діяльністю та узагальнення міжнародного досвіду організації бойового стажування офіцерів тактичного рівня з метою подальшої адаптації національної системи підготовки до сучасних стандартів та вимог ведення війни.

Використання штучного інтелекту. Під час підготовки рукопису автори використовували інструмент генеративного штучного інтелекту ChatGPT (OpenAI) для мовно-стилістичного редагування окремих фрагментів тексту, удосконалення структури викладу та англійського перекладу. Інструменти генеративного штучного інтелекту не використовувалися для отримання первинних даних або формування результатів дослідження чи рисунків. Остаточний зміст рукопису, перевірку наведених положень, висновків і джерел здійснено авторами, які несуть повну відповідальність за зміст публікації.

Список літератури:

1. Верховна Рада України. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 02.01.2026).
2. Верховна Рада України. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18> (дата звернення: 02.01.2026).
3. Верховна Рада України. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19> (дата звернення: 02.01.2026).
4. Кабінет Міністрів України. Про затвердження Положення про вищі військові навчальні заклади : Постанова від 12 травня 2021 р. № 467. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/467-2021-%D0%BF> (дата звернення: 02.01.2026).
5. Міністерство оборони України. Про організацію освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти : Наказ від 15 лютого 2024 р. № 120. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0453-24> (дата звернення: 02.01.2026).
6. Генеральний штаб Збройних сил України. Доктрина підготовки сил оборони. Київ, 2020.
7. Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Освітньо-професійні програми підготовки офіцерів тактичного рівня. Львів : НАСВ, 2024. URL: <https://asv.mil.gov.ua> (дата звернення: 02.01.2026).
8. North Atlantic Treaty Organization. NATO Education, Training, Exercises and Evaluation (ETEE) Policy. Brussels, 2014. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49236.htm (дата звернення: 02.01.2026).

9. NATO Allied Command Transformation. Education and Individual Training Directive (E&ITD). Norfolk, VA, 2019. URL: <https://www.act.nato.int> (дата звернення: 02.01.2026).

10. United States Department of the Army. ADP 7-0 Training. Washington, DC : Headquarters, Department of the Army, 2020. URL: <https://armypubs.army.mil> (дата звернення: 02.01.2026).

11. United States Department of the Army. FM 7-0 Training. Washington, DC : Headquarters, Department of the Army, 2021. URL: <https://armypubs.army.mil> (дата звернення: 02.01.2026).

12. UK Ministry of Defence. Defence Systems Approach to Training (DSAT). London, 2018. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/defence-systems-approach-to-training> (дата звернення: 02.01.2026).

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05 veresnia 2017 r. No. 2145-VIII [On education: Law of Ukraine dated September 05, 2017 No. 2145-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> [in Ukrainian].

2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01 lypnia 2014 r. No. 1556-VII [On higher education: Law of Ukraine dated July 01, 2014 No. 1556-VII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18> [in Ukrainian].

3. Verkhovna Rada of Ukraine. (2018). Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 r. No. 2469-VIII [On national security of Ukraine: Law of Ukraine dated June 21, 2018 No. 2469-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19> [in Ukrainian].

4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021). Pro zatverdzhennia Polozhennia pro vyshchi viiskovi navchalni zaklady: Postanova vid 12 trav-

nia 2021 r. No. 467 [On approval of the Regulation on higher military educational institutions: Resolution dated May 12, 2021 No. 467]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/467-2021-%D0%BF> [in Ukrainian].

5. Ministry of Defence of Ukraine. (2024). Pro orhanizatsiiu osvitnoho protsesu u vyshchikh viiskovykh navchalnykh zakladakh ta viiskovykh navchalnykh pidrozdilakh zakladiv vyshchoi osvity: Nakaz vid 15 liutoho 2024 r. No. 120 [On the organization of the educational process in higher military educational institutions and military educational units of higher education institutions: Order dated February 15, 2024 No. 120]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0453-24> [in Ukrainian].

6. General Staff of the Armed Forces of Ukraine. (2020). Doktryna pidhotovky syl oborony [Doctrine of defence forces training]. Kyiv. [in Ukrainian].

7. Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy. (2024). Osvitno-profesiini prohramy pidhotovky ofitseriv taktychnoho rivnia [Educational and professional programs for training tactical-level officers]. Lviv: Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy. Retrieved from: <https://asv.mil.gov.ua> [in Ukrainian].

8. North Atlantic Treaty Organization. (2014). NATO education, training, exercises and evaluation (ETEE) policy.

9. NATO Allied Command Transformation. (2019). Education and individual training directive (E&ITD).

10. United States Department of the Army. (2020). ADP 7-0: Training. Headquarters, Department of the Army.

11. United States Department of the Army. (2021). FM 7-0: Training. Headquarters, Department of the Army.

12. UK Ministry of Defence. (2018). Defence systems approach to training (DSAT).

© Т. М. Кравець, С. В. Жук, Р. В. Бондар

Оглядова стаття

Дата першого надходження статті до видання: 22.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 26.10.2026